

חוזים? * מה עשה היושב ראש הדליף חומר לאחד המיתחרים? * אין חורי? * מה עשו הפקידים באיטליה?

מיד אחרי שישראל חתמה על חוזה עם אוסטרליה גילו היפאנים את היבשת היבשתית. יפאן חתמה עם אוסטרליה על הסכם ארוך-טווח, לפיו היא תרכוש את כל הפחם האוסטרלי לייצוא. עתה לא מוכנה אוסטרליה להגדיל את הכמות המיועדת לישראל, מעבר לחוזה החתום, וספק אם תסכים להאריך אותו.

המקור השני לפחם הוא דרום-אפריקה. ראשי חברת החשמל הודיעו, כי רכשו מי ממדינה אפריקאית זו כ-800 אלף טון לשנה, למשך חמש שנים. כשנכנס יוסף טולפימן לתפקידו לפני כמה חודשים, הוא גילה כי נערך משאומות עם דרום-אפריקה, הוחלפו מיכתבי-כוונות, אך לא נחתם חוזה. טולפימן טס חיש מהר לדרום-אפריקה, חתם על חוזה, הרף העובדה שמחירי-הפחם בשוק עלו בינתיים וממשלת דרום-אפריקה לא היתה מעוניינת למכור לישראל במחירי רים עליהם כבר הוסכם.

רק בחודשים האחרונים החל מירוף מטורף אחרי הפחם החסר. חברת החשמל הצליחה לחתום על חוזה קטן-מימדים — 250 אלף טון לשנה — עם אנגליה וראשיה פנו אל עבר השוק האמריקאי הגדול. כאן החל להתהוות הקרע הגדול בין טולפימן ושיפמן. טולפימן יצא לארצות-הברית והביא חוזים עם ארבע חברות פחם אמריקאיות גדולות. שיפמן התנגד

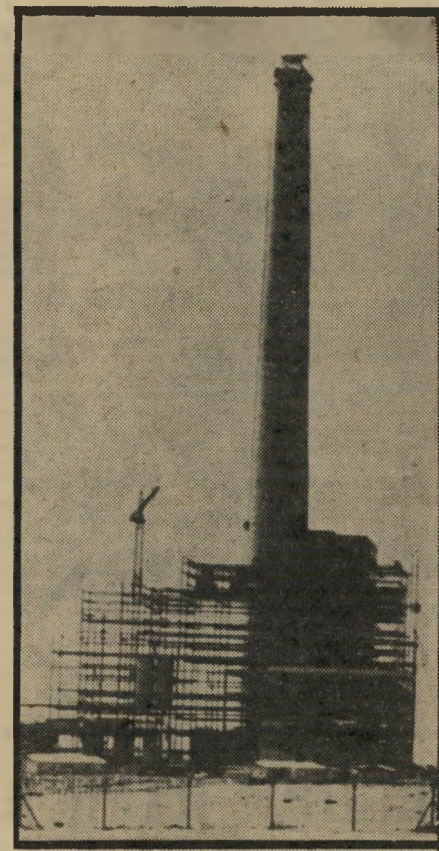
רק חברת אילנד קריק היא חברה רצינית, אבל החוזה שטולפימן חתם איתה הוא יקר. כפי שטולפימן האשמות חריפות ביותר כלפי שיפמן וכמה מחברי הדיקטטוריון, ביניהם רמי אונגר, בעליה של סוכנות המכונות לאנציה בישראל, היושב ב-וועדת-המיקרוים של חברת החשמל ובי-דיקטטוריון שלה.

טען טולפימן: „קרה דבר מוזר ביותר עם חברת-פחם אמריקאית בשם פיטסון. החברה הגישה הצעות יותר יקרות מהחברות האחרות. כשהיינו צריכים לדון בחתימת חוזה-הפחם, אחרי שחזרתי מארצות-הברית, הרגשתי לפתע שישבת הדיקטטוריון מתארכת. היה מי שעשה פיליבאסטר, הישיבה הבאה נדחתה בפתאומיות, בשעה מאוחרת בלילה. היתה לי הרגשה שזה היה בעיקבות שיחה טראנסאטלנטית.“

ואמנם למחרת היום הגיע לפתע טלקס מחברת פיטסון האמריקאית, שהוריד את סכום הצעת-המחיר המקורית של החברה הזו והציע תחתיו הצעה זולה יותר, המתירה בהצעות שאר החברות האמריקאיות. טולפימן חושד שהיה מי ששוחח בטלפון עם חברת פיטסון. מסר לה את נתוני הרצעות של החברות המתחרות, ודאג ל-דחיית הישיבה בארץ, כדי לתת שהות לפיטסון לשלוח טלקס עם מחירים חדשים. כל זאת, כמובן, כדי שפיטסון תזכה בחוזה.

שיפמן מכחישי האשמות אלה. הוא טוען שלא היה פיליבאסטר בישיבה הראשונה, וכי היה זה טולפימן שדיבר רוב הזמן. שיפמן אף מציג מיסמך מחברת פיטסון, שבו קובע סגן נשיא החברה, ג'ק מק-דונאלד: „בתשובה לשאלתך הישירה, ה' טלקס הנ"ל 6.11.80, לא היה תוצאה של כל שיחה טלפונית, אלא, כפי שנאמר לעיל, תוצאה של מאמצים שנעשו על-ידי חברת פיטסון, ביוזמתה שלה, להכין הצעה אשר קיוונו שתהיה יותר מקובלת על חברת החשמל לישראל.“

מבקר-המדינה והיועץ-המישפטי-לממשלה יצטרכו להחליט אם יש בפרשה זו סממני שחיתות או שזוהי עוד חוליה בשרשרת הטעויות שעלתה מיליארדים רבים למשלם המיסים בישראל.

תחנת-הכוח בחדרה כמה זה יעלה?

יוסף טולפימן

לחברת החשמל, בו הודיע לה על הגשת תביעת-ענק נגדה על הפרת ההסכם. בקשר לפרשה הספרדית טוען שיפמן כי הוא כלל לא חתם על חוזה: „זה היה רק זיכרון-דברים, כדי שיהיה קל לנהל את המשאומות בארץ. אני מוסמך לחתום על זיכרון-דברים. בירו לא מוסמך, אך ביקשתי ממנו לחתום כי הוא היה זה שניסח את זיכרון-הדברים. זה נכון שהטיס אותי במטוס פרטי, אבל גם את טולפימן הטיסו במטוסים פרטיים בארצות-הברית. לא נתנו לי אירוח כיד-המלך. אי אפשר לתת לי אירוח כזה. ארוחות-פאר אני לא אוכל, כי אני צימחוני, אוכל רק ירקות ודגים מלוח. חוץ מזה, זה מקובל שמארחים בחוץ-לארץ.“

גם פרשה זו תחקר על-ידי מבקר-המדינה והיועץ-המישפטי-לממשלה, שיקבעו אם יש להעביר את החקירה לידי אנשי המישר. טרה, אולם בינתיים אין די אוניות להוביל את הפחם לישראל. ההסכמים החתומים יקרים ביותר ולאיש אין ספק שההסכמים שיחתמו בעתיד יהיו יקרים עוד הרבה יותר.

שופר נותר עם שלוש אופציות במספנה ספרדית. חברת החשמל הסכימה לחתום על הסכם עם צי"ם רק לגבי אוניה אחת. היא חתמה על הסכם נוסף עם חברת אל-ים לגבי אוניה נוספת.

בינתיים נמשכו הלחצים על חברת החשמל, כדי שתיתן נתח מעוגת ההובלה הימית לחברות נוספות. סמי עופר, היושב בראש קבע בלונדון, הציע למספנה הספרדית שהיתה קשורה עם מרידור וברנר 2.5 מיליון דולר תמורת הפרת החוזה עם מרידור וברנר והעברת האופציה לידי. לספרד החלו להגיע ימים, מתווכים ואנשי חברות-ספנות ישראלים. הספרדים נהנו מ-הפלישה הישראלית אליהם, העלו את מחירי ריהם והרעו את תנאי התשלום — בסופו של דבר שילמה ותשלם חברת החשמל עלות זו.

אך לא רק גורמים פרטיים ביקרו ב-ספרד. גם דויד שיפמן עצמו, יחד עם יועצו לענייני ספנות, החיפאי פול בירו, ביקרו בה. השניים הגיעו לספרד על פי הזמנתו של אלברטו סלנין, אורח ארגוני טינה לשעבר המתגורר עתה בספרד. סלנין הטיס את שיפמן וברו במטוס פרטי למקום מושבו, עיר הקייט סאן-דנסטר, אירח אותם כיד-המלך וחתם איתם על חוזה בדבר הספקת אוניה אחת עם אופציה לאוניה נוספת — במחירים יקרים יותר ממחירי האוניה השניה שהציעו צי"ם. מרידור ו-ברנר.

כשחזרו שיפמן וברו לארץ פרצה השער-רורית. חברות ישראליות איימו להגיש בג"צ וטולפימן, שנדהם מתנאי החוזה, טען שלא היתה להשניים סמכות לחתום עליו. מישלחת מטעם סלנין, שהגיעה לישראל כמה שבועות מאוחר יותר והשתכנה ב-מלון הליטון בתל-אביב, יצאה בידיים ריקות. טולפימן טוען שבזכותו לא אושר לבסוף החוזה, שהיה ממש הפסדים כבדים על חברת החשמל. שיפמן טוען שהספרדים פשוט לא עמדו בתנאים, יצאה חתמה. כך או אחרת, סלנין הזועם שלח מיכתבי-איום

חוזה ומטוס פרטי

פרשה אחרת היא פרשת האוניות שתובלנה פתח לישראל. אנשי הספינות החיפאים, יעקוב מרידור ומילה ברנר, הבינו עוד לפני חברת החשמל, שיהיה צורך באוניות-צובר גדולות להוביל את הפחם לישראל. בוריות האופיינית להם הם התקשרו עם מספנה ברומניה ומספנה ב-ספרד, ורכשו אופציות לבניית שלוש אוניות צובר — שלוש בכל ארץ.

חברת החשמל סרבה לחתום על הסכם עם מרידור וברנר. היא חתמה על הסכם עם חברה אמריקאית בשם נביוט, הרשומה בבאהמה, על הובלת 20 אחוז מהפחם שייובא לארץ. אז התעוררה זעקה באיגודי הימאים והרדה בגורמים ביטחוניים בגין הפקדת הובלת הפחם לישראל בידיים זרות. כן התגלה שניביוט היא חברת-בת של קונצרן מילכיות המובילות נפט מארצות-ערב. חברת החשמל התעקשה שלא לעשות עסקים עם מרידור. חברת צי"ם, כמו חברות רבות אחרות, בינתן חברת אל-ים של בנק דיסקונט, חברה של סמי ויולי עופר, חברת מריקו החיפאית, חברת האחים רוזנפלד, המיליונר ניסים גאון וחברה ש-אותה גישה לארגן מאיר גירון ובה היו אמורות להשתתף כור וטול-בונה, ניסו לקבל לפחות חלק מעסקת הובלת-הפחם. לצי"ם אין אוניות-צובר להובלת פחם ואין לה אופציה במספנה לקנות אוניות כאלה. מספנה הולנדית עמה היה לצי"ם חוזה, פשטה את הרגל. או העלה ח"כ משה שחל, עורך-דינם של מרידור וברנר, את ההצעה לשיתוף פעולה בין לקוחותיו, שלהם יש אופציות לבניית אוניות, ושאינם לא מוכי-נה חברת החשמל להתקשר, לבין צי"ם, עימה מוכנה חברת החשמל להתקשר, אלא שאין לה אוניות. חברת החשמל סרבה להשתמש באוניות שתיבנה ברומניה, כך

מי גילה

פרשה נוספת שאותה יצטרכו לחי-קור היא פרשת המיכרו להובלת הפחם מהאוניות אל החוף. כאשר תופעל תחנת-הכוח תפרוקנה האוניות את הפחם ליד אי מלאכותי קטן, בשלב מאוחר יותר מתוכננת בנייתה של שרשרת על גשר, בין האי לבין החוף, עליה יוסע הפחם. אלא שבשנה או בשנתיים הראשונות יהיה הכרח להעביר אותו בסירות דרך הים. מתוך כל ההצעות שהוגשו לחברת החשמל דנו ברצינות רק בשתיים. חברת העוגן, השייכת לסולל בונה, מציעה להעביר את כמות הפחם, המוערך בשנה הראשונה (המשך בעמוד 36)